

สวัสดิปีใหม่

-บทความที่เกี่ยวข้องของราชบัณฑิต-

ศศิธร มัชฌิมโตะ
โอบrienภาษาไทยและวัฒนธรรม อ.ล.น.

สวัสดิปีใหม่ค่ะ มิตรรักนักร้อง TPA NEWS ทุกท่าน
วันเวลาผ่านไปไวเหมือนโกหกจริงๆ นะคะ เพิ่ง
จะก้าวเข้าเดือนแรกของปี พ.ศ. ๒๕๖๓ กันมา สนุกกับภาษาดังนี้
ผู้เขียนจึงขอเรียบเรียงบทความที่เกี่ยวข้องกับวันขึ้นปีใหม่ และการ
ใช้ภาษาไทยมาฝากท่านผู้อ่านค่ะ

เริ่มต้นด้วยเกร็ดความรู้จากหนังสือ “วันสำคัญของไทย” เรื่อง
กำหนดการเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่ในเมืองไทยนะคะ...แต่เดิมนั้น
เราถือเอาวันแรม ๑ ค่ำเดือนอ้าย เป็นวันขึ้นปีใหม่เพื่อสอดคล้องกับ
คติแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งถือช่วงเขม้นต์หรือหน้าหนาวเป็นการเริ่ม
ต้นปี ต่อมาเปลี่ยนแปลงไปตามคติพราหมณ์ คือ ถือเอาวันขึ้น ๑ ค่ำ
เดือน ๕ เป็นวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งตรงกับวันสงกรานต์ตั้งนั้นในสมัยโบราณ
เราจึงถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย แต่การนับวัน
ปีใหม่หรือวันสงกรานต์ตามวันทางจันทรคติ เมื่อเทียบกับวันทาง
สุริยคติ ย่อมคลาดเคลื่อนกันไปในแต่ละปี ดังนั้น ในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน
๕ ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ (ร.ศ. ๑๐๘) ซึ่งตรงกับวันที่ ๑ เมษายน พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงให้ถือเอาวันที่ ๑ เมษายน เป็น
วันขึ้นปีใหม่ของไทยนับตั้งแต่นั้นมา เพื่อวันปีใหม่จะได้ตรงกันทุกปี
เมื่อนับทางสุริยคติ (แม้ว่า วันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ปีต่อๆ มาจะไม่ตรง
กับวันที่ ๑ เมษายน แล้วก็ตาม) ดังนั้นจึงถือเอาเดือนเมษายนเป็น
เดือนแรกของปีนับตั้งแต่นั้นมา

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ในวันที่ ๒๔ ธันวาคม คณะรัฐบาล
ในสมัยของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประกาศให้ใช้ วันที่ ๑
มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นวันขึ้นปีใหม่ตามสากลนิยมตั้งแต่นั้นมา
จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับบรรดานานอารยประเทศ ซึ่ง
นิยมใช้วันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่กันทั่วโลก...

เมื่อทราบที่มาของการกำหนดวันปีใหม่ในไทยกันแล้ว ผู้เขียน
ขอเสนอบทความน่าสนใจที่ผู้เขียนอ่านแล้วไม่อยากจะเก็บไว้คนเดียว
เป็นบทความเรื่องการอวยชัยให้พรกันในวันปีใหม่ อ่านแล้วจะ
ทราบว่าพรอวยอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสม และเรื่องการใช้คำว่า
“วารดิถี” ที่ความจริงแล้วไม่ควรใช้! ค่ะ

คำอวยพรปีใหม่ภาษาไทย (๓ ธันวาคม ๒๕๕๖)

ผู้เขียน ดร.นิตยา กาญจนวรรณ ราชบัณฑิต สำนัก
ศิลปกรรม

ตามประเพณีของไทยแต่เดิมนับว่าวันแรม ๑ ค่ำเดือนอ้าย
(ประมาณเดือนธันวาคม) เป็นวันขึ้นปีใหม่ ต่อมาประเพณีนี้ได้เปลี่ยน
ไปใช้วันขึ้น ๑ ค่ำเดือนห้า (ประมาณเดือนเมษายน) เป็นวันขึ้นปีใหม่
เมื่อทางราชการไทยนิยมใช้สุริยคติ จึงได้ถือวันที่ ๑ เมษายนเป็น
วันขึ้นต้นปีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๒

อย่างไรก็ตามประเทศอื่นๆ นิยมใช้วันที่ ๑ มกราคมเป็น
วันขึ้นต้นปี ประเทศไทยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติปฏิทิน
พุทธศักราช ๒๔๘๓ ให้ใช้วันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ โดยได้มี
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓
ให้ถือว่าวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นวันขึ้นปีใหม่

นับจากนั้นเป็นต้นมาก็เกิดประเพณีการเฉลิมฉลองปีใหม่
และอวยชัยให้พรกันในวันปีใหม่ เพื่อให้ชีวิตประสบแต่ความสุขความ
เจริญในปีใหม่ที่ละมาถึงทั้งปี คำทั่วไปที่นิยมใช้กันในโอกาสปีใหม่นี้
ก็คือ “สวัสดิปีใหม่”

คำว่า “อวย” มาจากภาษาเขมร แปลว่า “ให้” จึงถือกันว่า
ผู้ที่ให้ “ให้พร” แก่ใครได้ย่อมต้องเป็นผู้มีอายุโสมมากกว่าหรือผู้มี
อำนาจมากกว่าซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของผู้ “รับพร” ผู้ที่มีอายุโ
น้อยกว่าจึงเป็นฝ่าย “ขอพร” ถ้อยคำที่ผู้มีอายุโสมมากกว่าใช้จึงมักเริ่ม
ต้นด้วยคำว่า “ขออวยพร/อานวยพรให้ (ชื่อผู้รับพร) จงประสบแต่
ความสุขความเจริญตลอดปีใหม่” หรือกล่าวสั้นๆ ว่า “ขอให้ (ชื่อผู้รับ
พร) จงประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดปีใหม่” บางครั้งก็ระบุทั้ง
ชื่อผู้รับพร และครอบครัวด้วย ในกรณีนี้ให้ผู้ให้พรอยากจะให้พรที่ยิ่ง
ใหญ่ขึ้นไปอีกก็มักจะขอพรจากผู้มีอำนาจเหนือกว่ามาให้อีกทีหนึ่ง
จึงเกิดข้อความว่า “ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยจงดลบันดาลให้
(ผู้รับพร)...” และอาจจะเพิ่มข้อความให้ครอบคลุมผู้มีอำนาจหรือผู้ที่
ผู้รับพรเคารพนับถือด้วยข้อความว่า “ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย
และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงดลบันดาลให้ (ผู้รับพร)...”

ดิถี (๑๘ เมษายน ๒๕๕๑)

ที่มา: บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น.

ดิถี หมายถึง วันทางจันทรคติ เป็นการกำหนดวันเดือนปีโดยใช้เวลาที่ดวงจันทร์โคจรรอบโลก กำหนดให้เดือนคี่มี ๒๙ วัน เดือนคู่มี ๓๐ วัน เรียกว่า ดิถี เช่น วันขึ้น ๑ ค่ำ เรียกว่า ดิถี ๑ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เรียกว่า ดิถี ๑๕ วันแรม ๑ ค่ำ เรียกว่า ดิถี ๑๖ วันแรม ๑๕ ค่ำ เรียกว่า ดิถี ๓๐

ดิถี เป็นคำเรียกวันขึ้นแรมของดวงจันทร์ไม่ใช่วันทางสุริยคติ เมื่อใช้คำว่า วารดิถีขึ้นปีใหม่ จึงหมายถึง

วันขึ้นปีใหม่ทางจันทรคติ ถ้าจะให้หมายถึงวันขึ้นปีใหม่ในวันที่ ๑ มกราคม ไม่ควรใช้คำว่า ดิถี เพราะวันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ทางสุริยคติ ควรใช้ว่า ไหว้พระขึ้นปีใหม่

“วารดิถี”

ผู้เขียน ศาสตราจารย์จ่านงค์ ทองประเสริฐ ราชบัณฑิตสำนักศิลปกรรม

การนำคำว่า “วาร” กับ “ดิถี” มาใช้คู่กันในกรณีเช่นนี้ เป็นการใช้อย่างไม่ถูกต้อง เพราะคำว่า “วาระ” กับ “ดิถี” ใช้ในความหมายที่ต่างกัน และที่ปรากฏทั่วไป คำว่า “วาร” มักนำมาประวิสรรชนีย์ด้วย ในกรณีเช่นนี้ไม่ต้องประวิสรรชนีย์ เพราะเป็นคำสมาสเช่นเดียวกับคำว่า “กาลเทศะ”

คำว่า “ดิถี” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “น. วันตามจันทรคติ เช่น ขึ้นค่ำหนึ่ง แรม ๒ ค่ำ, ใช้ว่า ดฤถี ก็มี.” คำว่า “ดิถี” นี้ มาจากคำบาลี และสันสกฤตว่า “ดิถี” ส่วนคำว่า “วาระ” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้เก็บไว้เป็น “วาร ๑, วาร-๒” ดังนี้

“วาร ๑ (วาน) น. วันหนึ่งๆ ในสัปดาห์ เช่น อาทิตย์วาร.”

“วาร-๒, วาระ (วาระ-) น. ครั้ง, เวลาที่กำหนด.”

จากบทนิยามที่ท่านได้ให้ไว้ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน นี้ ก็พอจะกำหนดได้ว่า

คำว่า “ดิถี” ใช้หมายถึงวันตามจันทรคติ คือ ขึ้น-แรม เท่านั้น เช่น จาตุหีสี่ ดิถี คือ วัน ๑๔ ค่ำ ปันณรสี่ ดิถี คือ วัน ๑๕ ค่ำ ฯลฯ ส่วน “วาร” นั้น ท่านมักใช้หมายถึงวันทางสุริยคติ เช่น วันอาทิตย์ ก็ใช้ว่า อาทิตย์วาร วันจันทร์ ก็ใช้ว่า จันทวาร หรือ วันเสาร์ ก็ใช้ว่า เสาร์วาร เป็นต้น นอกจากคำว่า “อริกวาร” ซึ่งหมายถึง วันที่เพิ่มขึ้นในปีจันทรคติ คือ ในปีนั้น เดือน ๗ เป็นเดือนเต็ม มี ๓๐ วัน คือ มีถึงแรม ๑๕ ค่ำ เพราะตามปกติเดือน ๗ เป็นเดือนขาด มีเพียง ๒๙ วัน คือ ถึงวันแรม ๑๔ ค่ำเท่านั้น

สาเหตุที่เรานำคำว่า “วาร” กับ “ดิถี” มาใช้คู่กันในคำอวยพรปีใหม่นั้น คงเนื่องมาจากสาเหตุ ๒ ประการ คือ ประการแรก คงไม่

ทราบว่าเป็น “วาร” กับ “ดิถี” ท่านใช้ต่างกันอย่างไร ประการที่ ๒ คงเป็นเพราะในเวลาเขียนบทอวยพรเมื่อ นำคำว่า “วาร” กับ “ดิถี” มาเข้าคู่กันแล้ว จะรับสัมผัสกับ “ปี” ที่ “ปีใหม่” ได้พอดี เราจึงมักขึ้นต้นคำอวยพรวันขึ้นปีใหม่ว่า “ในศุภวารดิถีขึ้นปีใหม่” เสมอ ซึ่งไม่รู้ว่าเป็นการใช้ผิด

ฉะนั้น เมื่อทราบแล้ว ก็ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำ “วาร” กับ “ดิถี” คู่กัน โดยให้ใช้ข้อความอื่นแทน เช่น “ในศุภมงคลสมัยขึ้นปีใหม่...” หรือ “ในศุภวาระขึ้นปีใหม่...” หรือ “ในวาระอันเป็นศุภมิ่งมงคลขึ้นปีใหม่...” ฯลฯ

ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ พระยาอนุนามานราชชน อธิบดีผู้รักษาการนายกราชบัณฑิตยสถาน ได้เคยติงเรื่องการใช้คำว่า “วาร” กับ “ดิถี” กันไม่ค่อยถูกมาแล้ว

ปีใหม่นี้เรามาทักทาย และอวยพรด้วยภาษาที่ถูกต้องเหมาะสมกันนะคะ ไม่ว่าจะเป็น “สวัสดิ์ปีใหม่” “ไหว้พระขึ้นปีใหม่...” “ในศุภวาระขึ้นปีใหม่...” “ในศุภมิ่งมงคลสมัยขึ้นปีใหม่...” “ในวาระอันเป็นศุภมิ่งมงคลขึ้นปีใหม่...” ตามที่ราชบัณฑิตยสถานแนะนำมา และในปีใหม่นี้หากตั้งใจไว้ว่าจะใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง ระวังจะระวังการใช้ภาษาให้มากขึ้น ไม่มั่นใจให้ตรวจสอบก่อน ก็น่าจะเป็นเป้าหมายที่ดีไม่น้อยนะคะ

ที่มาข้อมูล

จ่านงค์ ทองประเสริฐ. (๒๕๒๘). ภาษาไทยไขขาน. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา.

ธนาภิต. (๒๕๔๑). วันสำคัญของไทย. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (๒๕๕๘). คำอวยพรปีใหม่ภาษาไทย (๓ ธันวาคม ๒๕๕๖). สืบค้นจาก

<http://www.royin.go.th/?knowledges=คำอวยพรปีใหม่ภาษาไทย-๓-๖>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (๒๕๕๘). ดิถี (๑๘ เมษายน ๒๕๕๑). สืบค้นจาก

<http://www.royin.go.th/?knowledges=ดิถี-๑๘-เมษายน-๒๕๕๑>